

SUDARYTOJO ŽODIS

Kūrybingumo etiniai ir ekologiniai matmenys

Etika ir ekologija – neatsiejami socialinio gyvenimo aspektai. *Ethos* kaip gyvenimo nuostata galima tik tam tikroje *oikos*, namų, aplinkoje. Vis dėlto aplinkos – tiek gamtinės, tiek socialinės – laikymas namais kaip tik suponuoja ekologijos nuostatų pamynimą. Panašiai kūryba pati savaime nelaiduoja etikos ir ekologijos principų laikymosi. Priešingai, etika ir ekologija dažnai traktuojami kaip bereikalingi kūrybiniai trikdžiai ir kūrybos ribos. Vis dėlto kūrybinė veikla sietina su ribų – tiek etinių, tiek ekologinių – įsisąmoninimu: šios ribos iškyla socialinėje aplinkoje. Tai sietina ir su kūrybos socialiniais aspektais: kūrybos produktai pripažįstami visuomenėje, kuri ugdoma iškilių kūrybininkų. Be to, etika ir ekologija – socialinės kategorijos: kūrybininko veikla (ne)etiška tik socialiniame kontekste, o ekologija suponuoja kultūros ir natūros sugyvenimą, vieną laikant kitos namais.

Kūrybingumas neatsiejamas ir nuo meno bei estetiškos pajautos. Menas apeliuoja į mažiausiai varžomą kūrybingumą. Tačiau ir čia iškyla kūrybingumo ribų klausimas: meno kūrimas ir jo suvokimas neatsiejamas nuo nusistovėjusių estetiškos nuostatų. Vis dėlto tam tikras neekologiškumas ir nuostatų laužymas neišvengiamas plečiant estetinio *oikos* ribas. Be to, menas ir estetiškos pajauta neatsiejami nuo individualios veiklos. Taigi menas, apeliuodamas į ekologijos ir antiekologijos, individualių siekių ir visuomenės aplinkos dialektiką, išryškina kūrybinės veiklos prieštaravimus.

Mokslas ir akademinė veikla – dar vienas kūrybingumo reiškimosi laukas. Kaip ir menas, mokslas tarpsta tam tikroje akademinėje aplinkoje, kuri taip pat vertintina ekologiniu požiūriu. Viena, akademinė veikla įmanoma tik tam tikrame *oikos*. Kita, kūrybingumas provokuoja keisti šią aplinką ir plėsti jos ribas. Be to, akademinė ekologija neatsiejama ir nuo ugdymo nuostatų, mokytojui ir mokiniui mokantis vienas iš kito.

Šie ir kiti panašūs klausimai nagrinėjami šio numerio skiltyse *Menas ir estetiškos pajauta, Kūrybingumo ir verslumo etiniai aspektai, Mokslinė ir akademinė kūryba: etika ir ekologija*.

TOMAS KAČERAUSKAS

EDITORIAL

Ethical and Ecological Dimensions of Creativity

Ethics and ecology are inseparable aspects of social life. *Ethos*, as an attitude of life, is possible only in certain *oikos*, i. e. in the domestic environment. Nevertheless, the attitude that both natural and social environments are domestic ignores the ecological view. Similarly, creativity does not guarantee the ecological and ethical principles. On the contrary, ethics and ecology have been often treated as the unnecessary obstacles and limits of creativity. However, the creative activity is to be connected with awareness of the ethical and ecological limits since they emerge in the social environment. The creative products have been recognized in the society formed by the most prominent creative workers. As a result, it should be also connected with the social aspects of creativity. Additionally, ethics and ecology are the social categories. The creative activity is ethical or not only in a social context; from ecology follows the coexistence of culture and nature while one of them is a home for other.

Creativity is also inseparable from art and aesthetical perception. Art appeals to creativity limited hardly. However, the issue of the creativity limits also emerges here since creation and perception of art is inseparable from dominant aesthetical attitudes. Nevertheless, certain anti-ecological view and breaking the attitudes are inseparable by enlarging the limits of aesthetical *oikos*. Additionally, art and aesthetical perception is inseparable from an individual activity. As a result, art appeals to dialectics between ecology and anti-ecology as well as between the individual aspirations and the social environment and highlights the contradictions of creative activity.

Science and academic activity is other field for manifestation of creativity. Like art, science develops in certain social, i. e. academic environment that should be also evaluated in an ecological perspective. On the one hand, an academic activity is possible only in certain *oikos*. On the other hand, creativity provokes the changes of this environment and enlargement of its limits. Additionally, academic ecology is also inseparable from educational attitudes while a teacher and a student learn from each other.

These and other similar questions have been analysed in the rubrics of this issue as follows: *Art and Aesthetical Perception*, *Ethical Aspects of Creativity and Entrepreneurship*, *Scientific and Academic Creativity: Ethics and Ecology*.

TOMAS KAČERAUSKAS